

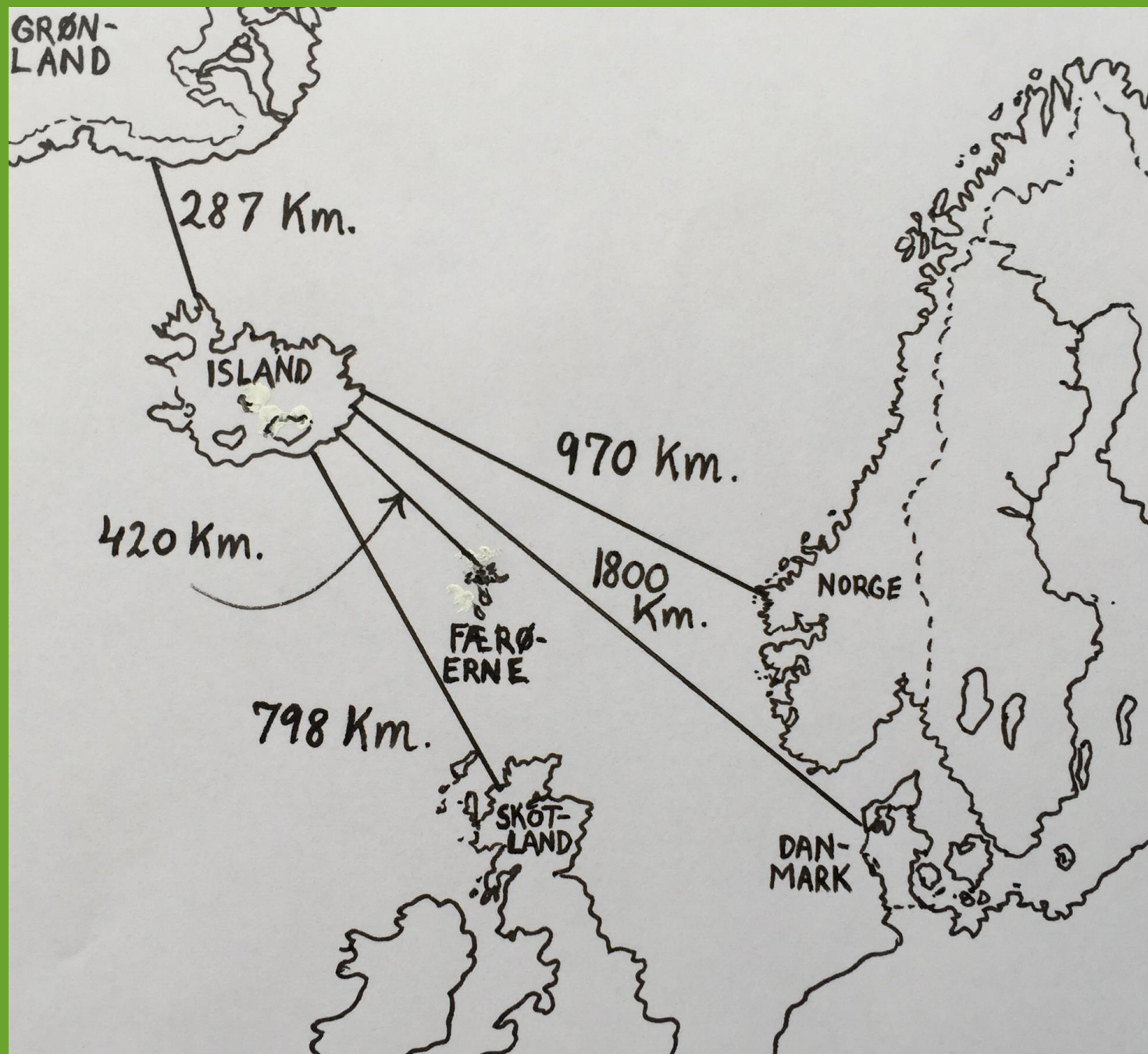
Island – et land af is, ild og vand

Island er Europas næststørste ø og et land, som ligger i det nordlige Atlanterhav.
Siger du "på Island", taler du om øen Island.
Siger du "i Island", taler du om landet Island.

Island er sammen med Norge, Sverige, Finland, Danmark og de selvstyrede områder Grønland, Ålandsøerne og Færøerne en del af Norden. Norden kaldes tit for "de nordiske lande".

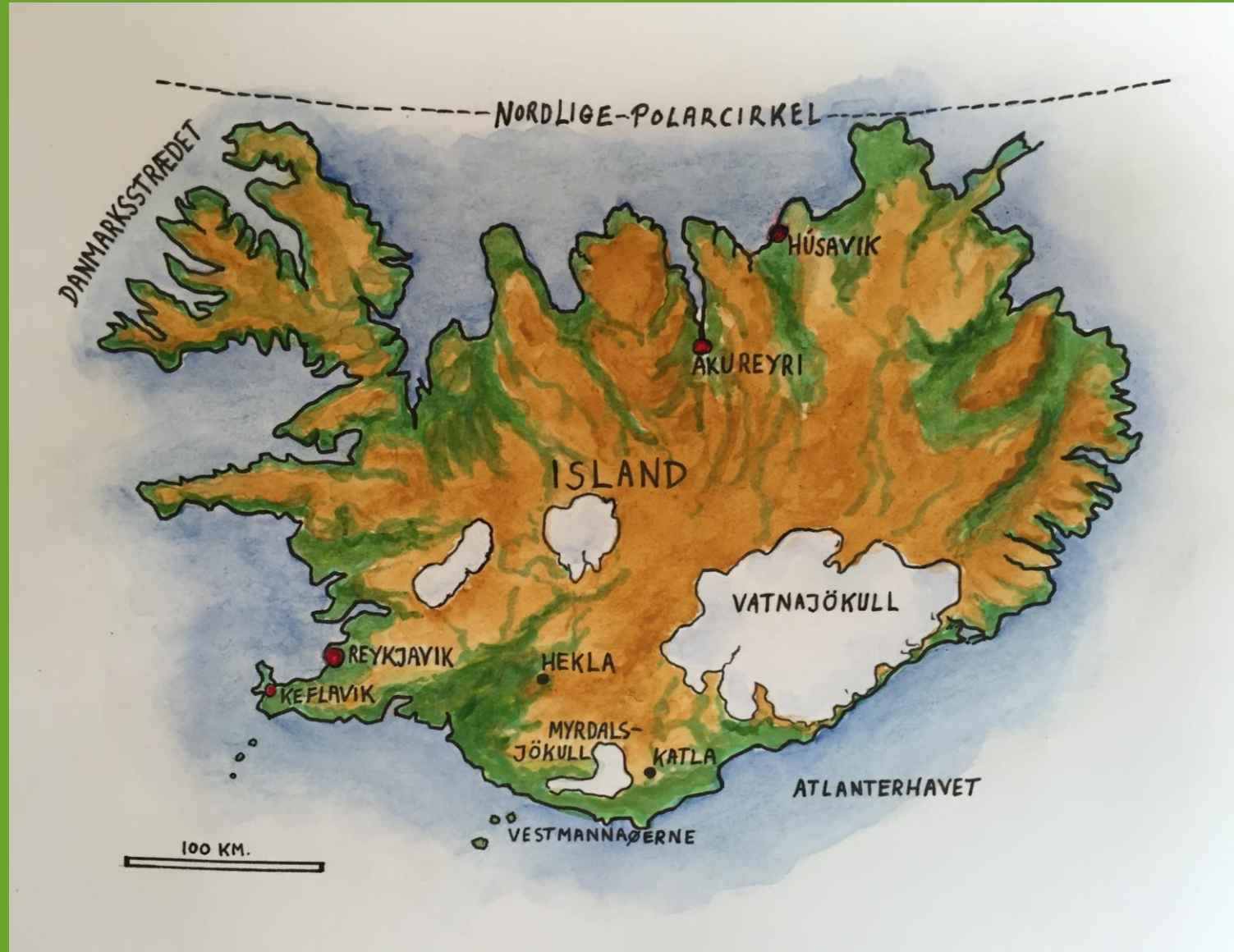
Island ligger i verdensdelen Europa.

Islands areal er 103.100 km², så landet er cirka 2,5 gange så stort som Danmark. I Danmark er der ca. 5.600.000 indbyggere. I Island er der ca. 320.000 indbyggere.

Befolkningstætheden er 3,6 indbyggere pr. km², så Island er Europas tyndest befolkede land.

De fleste islændinge bor langs kysten. Bor man inde på øen, har man oftest langt til naboerne.

Island ligger lige syd for den nordlige polarcirkel. Om sommeren bliver det ikke mørkt om natten. Om vinteren bliver det til gengæld først lyst ved 11-tiden om formiddagen, og det bliver igen mørkt midt på eftermiddagen.

Sommernætter i Island.

Island ligger på grænsen mellem tempereret klimazone og den polare klimazone.

Der er sne om vinteren og køligt vejr om sommeren.

I Reykjavik regner det 216 dage om året, men det er ikke heldagsregn.

I Island siger man: "Vent et minut, hvis du er utilfreds med vejret, så har det ændret sig!"

Islands flag er blå, hvidt og rødt.

Mange islændinge siger, at farverne viser vand, is og ild.

Man siger, at dugen er blå ligesom Norges flag, fordi de første indbyggere i Island var norske vikinger.

Flaget ligner de andre nordiske landes flag.

Islands hovedstad hedder Reykjavik, og byen er verdens nordligste hovedstad.

I Reykjavik med forstæder bor der cirka 205.000 indbyggere (2015). Det er 2/3 af Islands befolkning.

Foran Hallgrímskirkjan í Reykjavík stóð ein stúpa af víkinginum Leif den Lykkelige.

Akureyri ligger i det nordlige Island. Her bor der ca. 18.000 indbyggere.

Næsten alle byer i Island har en havn. For 100 år siden kunne man kun sejle rundt om øen eller bruge heste som transportmiddel inde på øen. I dag er der cirka 10.000 kilometer veje, men ikke alle er asfalterede. Der er ingen tog på Island. Til gengæld er der cirka 90 små lufthavne og mange busser.

Det er svært at holde vejene ved lige, for vulkanudbrud under de store gletsjere giver store mængder smeltevand, som ødelægger vejene. Derfor er det godt at have en 4-hjuls-trækker, når man kører inde på øen.

I det sydlige Island ligger Vestmannaøerne.
Den største ø hedder Heimaey.
I 1973 blev øen ramt af et stort vulkanudbrud.

Da vulkanudbruddet standsede, var 200 huse blevet ødelagt, og der lå aske spredt over hele byen.

Kirkegården var helt dækket af aske.

Lavastrømmen stoppede lige før den lukkede for havneindløbet.

1/8-del af Island er dækket af store gletsjere. På islandsk kaldes de for jökulls. Asken foran gletsjeren og den sorte aske i isen stammer fra et vulkanudbrud.

De senere års varmere vejr har fået gletsjeren til at smelte.

I 2010 nåede isen helt hen til skiltet!

Vatnajökull er Islands største gletsjer. Den er større end Sjælland og over 1 kilometer høj.

Kun 1/5-del af Island er dækket af vegetation.

Island er et ungt land, som blev dannet for ca. 20 millioner år siden. I Island findes der ca. 200 vulkaner, men kun de 30 har været aktive i løbet af de sidste 1100 år.

Der findes keglevulkaner, sprækkevulkaner, skjoldvulkaner og vulkaner i udbrud under havet og under gletsjere.

Islands højeste vulkan er Hekla, som er 1491 meter høj. I gamle dage troede man, at Hekla var porten til helvede. Når man siger "Gå ad Hekkenfeldt til", mener man "Gå ad Heklafjeldet til", som betyder "Gå ad helvede til". Tidligere mente man, at heksene sankthansaften fløj enten til Bloksbjerg eller til Hekla for at mødes med djævelen, og at selve vulkankrateret var indgangen til helvede. Når man bander på islandsk, siger man "Ild og svovl!"

Hekla betyder "hætte".
Toppen af Hekla er
næsten altid dækket
af skyer.

- I 1100-tallet skrev munken Herbert fra Clairvaux: "Det vides, at der i Norden findes en ø kaldet Island, som er underlagt den kristne tro. Men på den findes der et stejlt og umådeligt bjerg, der dækker en stor del af egnen, og de lokale indbyggere mener, at der nedenunder dette bjerg og inden i det findes et kæmpemæssigt helvede. For dette bjerg, som på alle sider er fuldt af huller og hulheder, gløder over det hele, spyr flammer og udsender evig ild, der gennemtrænger og ødelægger det udvendigt og indvendigt helt ned til dets fod, ja endog hinsides foden af bjerget. Thi det bekræftes af sikre beviser, at denne rædselsvækkende ild lever og raser ikke alene nede under bjergets grundvold, men under havets bund!"
- I 1783 blev Island ramt af et enormt vulkanudbrud, som varede i otte måneder. Lava og aske fra næsten 100 kratere dækkede markerne, så dyrene ikke kunne græsse, og ¼-del af landets befolkning og mange dyr sultede ihjel. Det er det største vulkanudbrud, man har målt i verdenshistorien.

I 1963 dukkede øen Surtsey op af havet efter et vulkanudbrud 130 meter under havets overflade. Da udbruddet stoppede i 1967, var øen blevet 179 meter høj.

Surtsey er øen længst væk på billedet.

Lava

I Island er der cirka et vulkansk udbrud hvert femte år. Det sidste store udbrud var i 2010, hvor vulkanen bag gletsjeren Eyjafallajökull gik i udbrud og stoppede al flyvning over Nordatlanten.

Det vestlige Island ligger på den nordamerikanske kontinentalplade. Det østlige Island ligger på den eurasiske kontinentalplade, som Danmark også ligger på. Hvert år fjerner pladerne sig 2 centimeter fra hinanden, så Island bliver større og større, for sprækken fyldes ud med magma fra jordens indre, som størkner som lava.

Island ligger i toppen af Midtatlantiske Højderyg, som er en vulkansk bjergkæde under havet, der løber gennem Atlanterhavet helt ned mod Antarktis. Island er en bjergtop, som stikker op gennem havoverfladen.

Geysere/springkilder, dampkilder, hot pots ...
Det syder og bobler i Islands undergrund!

Man kan bage brød i en metaldåse nede i det varme sand.

Gejseren Strokur er en springkilde, som cirka hvert femte minut sender kogende varmt vand og damp 20 meter op i luften.

I Island findes der mange dampkilder. Fra dampkilderne siver den varme damp op gennem jorden.

Varmen sendes til byerne gennem store rørledninger.

Varmen benyttes bl.a. til at opvarme huse, drivhuse og svømmehaller.

Mange turister bader i
"Den blå lagune". Her er
vandet 35-40 grader
varmt.

Inden de amerikanske astronauter første gang skulle lande på månen, trænede de i det islandske "månelandskab". Stedet kaldes for "Helvedes køkken".

I vikingetiden var der mange træer i Island, men vikingerne fældede dem, da de skulle bruge træ til huse, skibe og brænde, og de havde også brug for landbrugsjord. Da træerne var væk, kom der jorderosion, og siden har fårene også sørget for at holde træerne nede.

I dag planter man hvert år mange træer i Island. Det er gran, fyr, fjeldbirk og lærketræer fra Canada og Sibirien, som kan klare klimaet og vokse i det tynde jordlag. Island får nu igen små skove, men træerne bliver ikke så høje, som i Danmark. Birk er Islands nationaltræ.

Islands historie

Island er det land i Europa, som sidst blev beboet.

Omkring år 850 var nogle irske munke i en periode på øen.

På samme tid begyndte norske vikinger at rejse ud for at finde nyt land.

Mange af dem var dømt fredløse i Norge.

Omkring år 860 kom den norske viking Naddođuruds skib ud af kurs i dårligt vejr, så i stedet for at nå Færøerne, kom Naddođurud og hans mandskab til et ubeboet land.

Da de kom tilbage til Færøerne, kaldte de det nye land, de havde set, for "Snelandet".

Omkring år 870 sejlede vikingen Gardar Svárvarson sammen med sine mænd rundt om det nye land og fandt ud af, at det var en stor ø.

De overvintrede ved en bugt i den nordlige del af øen. Her byggede de nogle huse. Siden har stedet heddet Husavik, som betyder "husene i vigen".

Da Gardar kom hjem, opkaldte han øen efter sig selv og gav den navnet Gardarshólmi.

Også i dag sejler der både i bugten ved Husavik.

Floke Viking hørte om Gardarshólmi, og med hele sin familie sejlede han mod den store ø. Floke medbragte tre ravne, som han slap løs, da han mente, båden nærmede sig land. De første gange vendte fuglene tilbage, men en dag kom den tredje fugl ikke, og så sejlede Floke og hans folk i den retning, som fuglen var fløjet. De nåede land, og hele sommeren byggede de huse, fiskede, samlede æg og levede godt, men de glemte at samle hø til dyrene til vinteren. Om vinteren døde alle deres dyr derfor af kulde og sult.

Næste forår besteg Floke et højt fjeld og så en stor fjord med is. Han kaldte derfor landet for Island.

Senere sejlede han tilbage til Norge, og han talte sidenhen altid dårligt om Island.

Ravnene blev i Island.

Islændingene kan godt lide raven. Den flyver ikke bort, men bliver i Island hele den mørke, kolde vinter.

Ingólfur Arnarson var den første viking, som bosatte sig fast i Island. Det var omkring år 874.

Ingólfur var blevet landsforvist fra Norge, fordi han havde myrdet en mand.

Da Ingólfur og hans mænd fik øje på land, smed de et par stoleben i havet, og hvor de flød hen, ville de bo.

Mændene gik i land i det sydvestlige Island i en lille bugt, hvor der kom røg op ad jorden.

De kaldte derfor stedet for Reykjavik, som betyder røgvigen.

I dag er Reykjavik Islands hovedstad.

Vikingen Erik den Røde sejlede også til Island, men da han i 982 myrdede en mand, blev han landsforvist og sejlede mod landet vest for Island. For at lokke flere til kaldte han landet for Grønland.

Eriks søn Leif var født i Island. Han fulgte med sin far til Grønland.

Som voksen sejlede han omkring år 1000 videre mod vest og fandt "Vinland" i det nordøstlige Nordamerika.

Vi ved meget om de første indbyggere på Island, for omkring år 1200 blev navnene på de første 400 familier på øen skrevet ned i "Landnámabok".

I bogen kan man læse om indbyggerne fra år 874 til cirka år 950. Denne periode kaldes for "landnámstiden", som betyder "tage-land-tiden".

Gennem vikingetiden fortalte indbyggerne i Island hinanden historier om de første vikinger på øen og om ufred og konflikter mellem familierne. Den mest berømte fortælling hedder "Njals Saga", og samlet kaldes historierne for "De islandske sagaer".

I middelalderen blev mange af beretningerne skrevet ned, og historierne er nok ikke blevet dårligere af at være blevet fortalt igen og igen gennem flere hundrede år.

"De islanske sagaer" er bloddryppende historier, for vikingerne hævnedede sig "hoved for hoved – tand for tand"!

Fra år 930 samledes alle de indbyggere, som kunne rejse, hvert andet år til et stort møde, som blev kaldt for Altinget, på Thingvellirsletten.

Her talte vikingerne om alvorlige sager, vedtog nye love og dømte folk. De ofrede heste til Odin og Thor, festede og handlede på det store marked.

I sommeren år 1000 vedtog Altinget, at islændingene nu skulle gå over til kristendommen.

I dag mener man, at Altinget er verdens første folketing!

I 1262 besluttede nogle islandske høvdinge at bede om, at Island kom under den norske konge, og de indgik en aftale om, at kongen hvert år skulle sende seks skibe med forsyninger til Island.

I 1382 kom Island under Danmark, da Dronning Margrethe den første arvede Norge.

Fra middelalderen og op til 1700-tallet ødelagde store vulkanudbrud flere gange øens landbrugsjord, og hungersnød og pest slog mange mennesker ihjel.

Danmark ville styre al handel i Island, og islændingene måtte kun sælge deres varer til danskerne, men de danske handelsskibe kom alt for sjældent til Island.

Islændingene begyndte derfor at drømme om at blive et selvstændigt land.

På domkirken i Reykjavik kan man stadig se den danske konge – Christian den ottendes – monogram.

- I 1874 fik Island sin egen forfatning, men landet skulle stadig høre under Danmark.
- I 1915 fik Island sin egen regering og sit eget flag.
- I 1918 dannede Danmark og Island en union. Den danske konge skulle stadig være konge over Island, og Danmark skulle stadig bestemme Islands udenrigspolitik.
- Under 2. verdenskrig var Islands placering midt mellem Europa og USA meget vigtig. Der var engelske soldater udstationeret i Island, og USA byggede en luftbase i Keflavik.
- I 1943 udløb unionen mellem Danmark og Island, og den 17.6.1944 blev Island en selvstændig republik.
- I dag er Island stadig en republik med en præsident. Deres parlament hedder stadig "Altinget" som i vikingetiden!

Islands natur: Island er et smukt land. Der er mange store vandfald.

Mange
turister fra
hele verden
besøger
hvert år
Gullfos.

Kan I få øje
på nogle af
dem på
billedet?

Gletsjerne
kælver med
isbjerge.

Stenene i
Island har
utrolig mange
flotte farver.

Fugle i Island

Der findes mere
end 200
forskellige
fuglearter i
Island.

Lunden, som
også kaldes for
søpapegøje, er
Islands
nationalfugl.

Lunden / søpapegøjen har flotte røde ben og fødder.

Lunden lægger et æg i en hule i græsset.
Mens lunden ruger og passer sin unge, er den på land. Resten af året lever den langt ude på havet.
Når de i eftersommeren flyver af sted, er det ikke alle ungerne, som når at komme med.
På Vestmannaøerne hjælper børnene med at indsamle dem.

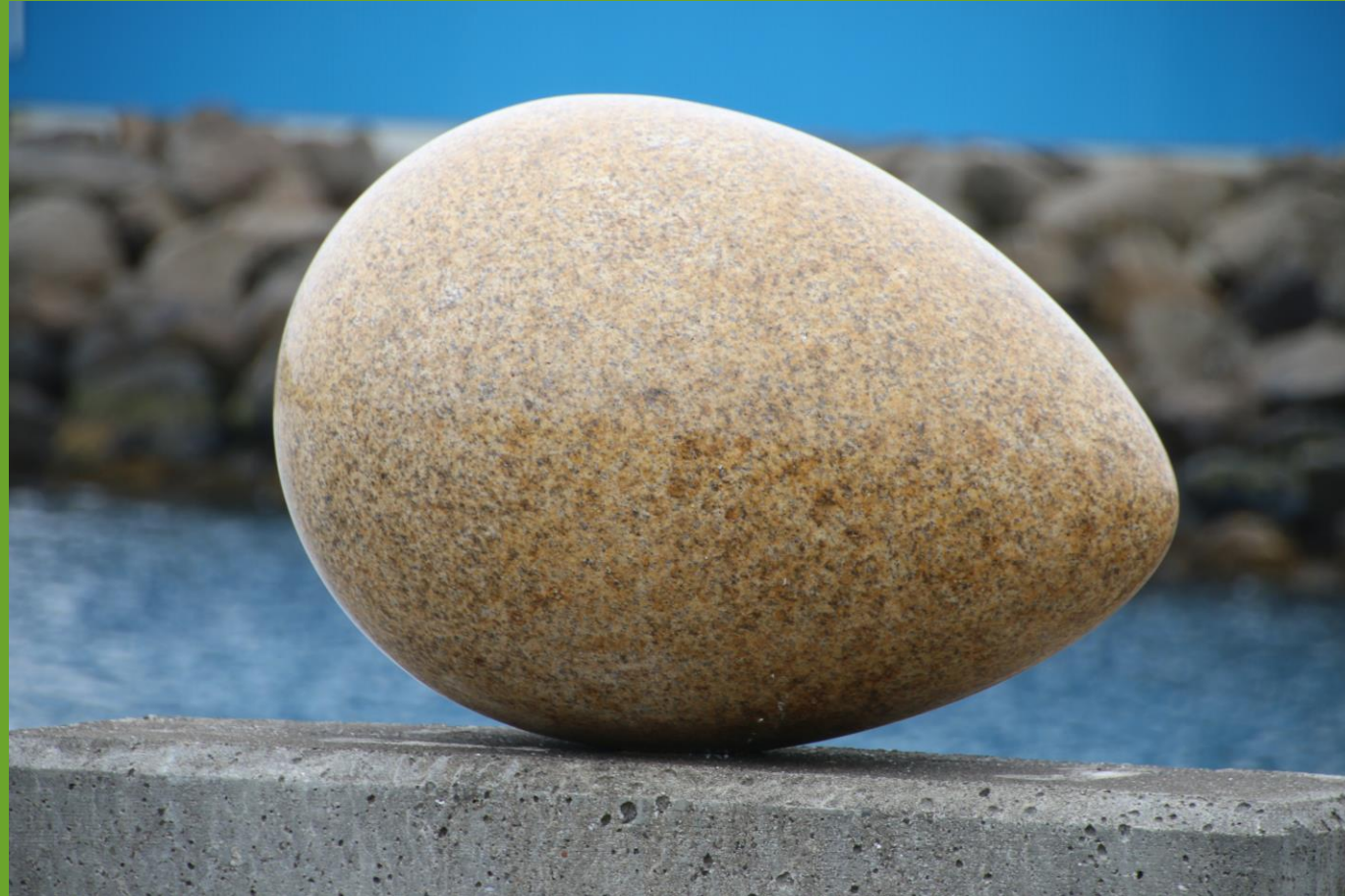
Fuglefjeldet

Mallemukker, rider og lomvier lægger deres æg på fjeldsiden.

Lomvien lægger kun et æg om året.

Æggene på fuglefjeldets hylder er pæreformede.
Så ruller de ikke ud over klippekanten.
Her har en kunstner lavet et stort fugleæg af granit.

Rideungen er faldet ud af reden og er blevet fundet af nogle børn.

Islom

Børnene på Heimaey
bruger rebene til at
klatre i, når de øver
sig i at indsamle
fugleæg.

Hættemåge

Harlekinand

Hvert forår kommer mange gæs til Island.

Landbrug i Island

Gårdene ligger spredt ud over Island.

Der dyrkes kartofler og grøntsager og høstes masser af hø til dyrene til vinteren. Selv om sommeren er kort, kan man i nogle egne af Island dyrke korn.

Du har måske smagt skyr. Skyr udtales "skir" og er et islandsk mælkeprodukt.

I Island bor der mange flere får end mennesker.
Tidligere eksporterede Island meget lammekød.
I dag må landet konkurrere med billigt lammekød og uld fra Australien og New Zealand.

Fårene går ude hele sommeren.
Om efteråret hjælper fårehundene
med at få dyrene indsamlet.

En "islænder" er en trøje strikket af uld fra islandske får.

Vikingerne
havde hesten
med til Island.

Gennem 1000
år var hesten
det eneste
transportmiddel
inde i landet.

Alle islandske heste stammer fra de heste, som vikingerne havde med til øen for 1100 år siden. Har en hest været væk fra Island, må den ikke komme tilbage igen.

Islandske heste har en særlig gangart, som hedder tölt.

Der er mange islandske heste i Danmark.

Langs mange veje i Island er der ridestier.

Fiskeri

Fiskeri har altid været et vigtigt erhverv i Island.

Efter mange dage på havet losses fangsten.

Fiskeopdræt og fiskeri fra små både i fjordene.

Tørret fisk dyppet i saltet smør er en meget sund og populær snack i Island.

Det er populært at fiske laks og ørreder i de islandske elve.

I havet rundt om Island lever der ca. 17 forskellige hvalarter.
I Husavik i det nordlige Island kan turister besøge et hvalmuseum
og tage på hvalsafari.

I havet ved Island fanger man hvert år vågehvaler, som bl.a. serveres som hvalbøf.

Hvidnæser er store delfiner, som kan blive op til tre meter lange.

I Island lever der polarræve.
Polarræven har en mørk pels om sommeren og en hvid pels om vinteren.
De islandske polarræve er oprindeligt kommet over isen fra Grønland.

Kan du læse islandsk?

I Island taler man islandsk. Skriftsproget minder meget om det sprog, som vikingerne talte i vikingetiden, men udtalen af mange af ordene har forandret sig. I Island prøver man at undgå, at der kommer fremmedord ind i sproget. I stedet opfinder man nye islandske ord. En cykel hedder reid-hjól, som betyder "ridehjul", og en helikopter hedder en "thyría", som betyder "en hvirvler".

I skolen lærer man engelsk som første fremmedsprog, men alle elever har også dansk i skolen. Mange islændinge tager en uddannelse i USA, Skotland eller i Danmark.

Sjálfsemi

Automat / Discount

Du har måske læst disse bøger på dansk.

Island er meget tyndtbefolket, så der kan være langt til kammeraterne.

Islandske skoleelever har næsten tre måneders sommerferie.
Mange har i en del af ferien et feriejob eller hjælper til hjemme på gården.

I Island bor mange elever på kostskoler, fordi der er langt fra deres hjem til den nærmeste skole.

Man kan købe danske ugeblade i butikkerne.

Man har fundet over 1000 år gamle skakbrikker i Island, så derfor ved vi, at vikingerne spillede skak.

Også i dag spiller mange børn og voksne i Island skak.

100 islandske
kroner koster ca.
5 danske kroner.

Prøv at
regne
prisen ud
i danske
kroner.

Hvad er
literprisen
for benzin
og diesel?

I Island får børnene efternavn efter deres fars fornavn. Andrina var Einars datter og havde han også en søn, hed han Einarsson til efternavn.

Piger kan også få deres mors fornavn som efternavn. Hvis fx Helgas mor hedder Gudrun, kan hun hedde Gudrundsottir til efternavn.

Der findes mange historier om trolde i Island.
Gammel overtro siger, at trolde, som bliver ramt
af solens stråler, bliver til store sten.
– Der er mange store sten i Island!

For 1100 år siden sejlede vikingerne til Island. I dag får Island hvert år besøg af turister fra mange steder i verden. De vil gerne opleve Islands flotte og spændende natur, ride på islandske heste, fange laks i elvene, se fuglene på fuglefjeldene, tage på hvalsafari og høre alle de gamle vikingehistorier. I dag er turisme et vigtigt erhverv i Island.

© Lillemor Andersen, Forlaget Spiren 2015

Billedserien er en del af undervisningsmaterialet "Island på storskærm, iPad, computer og papir!" til 0.-7. klasse i "Ideer på tværs Bog 50". www.forlagetspiren.dk

